

Pomen njihovih žrtev

Govor, ki ga je imel član sveta Slovenske skupnosti Drago Štoka v nedeljo na spominski slovesnosti na čast bazoviškim žrtvam.

Alojzij Valenčič, Franjo Marušič, Zvonimir Miloš in Ferdinand Bidovec s svojimi tovariši in sobojevniki so se prvi organizirano uprli raznarodovanju, nasilju in diktaturi; med prvimi v Evropi so darovali svoja mlada življenja na oltar pravice in svobode, za odpravo vsakršne diktature, za prijateljstvo med evropskimi narodi, padli pa so predvsem za slovenstvo, za boljšo in pravičnejšo bodočnost svojega naroda.

Fašizem je hotel s tem zločinom dokončno preplašiti slovensko ljudstvo, umoriti je hotel v njem sleherni klic in hrepenenje po svobodi, po življenju, kot bi vedel, da so ti štirje junaki začeli vsesplošen odpor proti njemu. Hotel nas je streti; a ni mogel v svoji zaslepljenosti in sovraštvu vedeti, da se ne da s strelji zadušiti v ljudeh težnje po svobodi, ni slutil, da se bo iz plamenčka razširil požar, ki ga bo uničil.

Tu na Primorskem je zažarela iskra in tisočeri so šli v boj in tisočeri in tisočeri so padali po gozdovih, poljih, grapah, gorah. Padali so za slovenstvo, za svoj narod in ne za to ali ono ideologijo, za to ali ono stranko. Ti možje in fantje so darovali svoja življenja za obrambo svojega naroda, zato je vsaka instrumentalizacija slovenskega partizanstva in odpornišva v te ali druge strankarske namene poniževalna in nezgodovinska, slovenstvu škodljiva, kajti v bojih so padali ljudje različnih slojev, političnih prepričanj, svetovno-nazorskih misli. Družilo jih je le slovenstvo in njegova obramba. Kako so so potem odvijali dogodki, je druga stvar. A eno je gotovo: ko so naši primorski fantje šli v gozdove, se niso vprašali, za katero stranko ali ideologijo gre, ampak so vedeli, da gredo le branit obstoj in svobodo svojega naroda.

Slovinci smo doživeli konec vojne izčrpani, razredčeni, toda z veliko vero in upanjem v srču. Da bi vse to trpljenje ne bilo zaman, da bi se nikdar več ne ponovilo tako tragično poglavje v slovenski zgodovini! Naj bo naša slovenska zavest trdna in nemajna. Bolí nas, da se danes, po vsem tistem, med nami pojavljajo omahljivci, plašljivci, koristolovci, da nam je čas ukrivil hrbtenice, da se počutimo manjvredne pred drugimi in to se dogaja takrat, kadar pošiljamo zaradi neumnega hlinjenja svoje otroke v šolo, v katero ne spadajo, ter s tem povzročimo, da se otrok izneveri svojemu rodu ali postane v najboljšem primeru mlačnež. To se dogaja takrat, kadar se množično vključujemo v tuje organizacije in se izpostavljamó nevarnosti potujčevanja. To se dogaja takrat, ko prodajamo svojo zemljo

(Nadaljevanje na 3. strani)

VOJNA LAČNIH

V dneh, ko je bila pozornost vsega sveta obrnjena v Vietnam in so bile najboljše diplomatske glave zaposlene s tem, da bi našle kako formulo za mirno rešitev takajšnjega spora, je nenadno izbruhnila v južni Aziji še nova vojna — med Indijo in Pakistanom. V spopadu med tema dvema državama je šlo najprej za Kašmir, za približno 223.000 km² veliko ozemlje in 5 milijoni prebivavcev, ki so po večini, kar zadeva vero in jezik, sorodni Pakistancem, vendar si tudi Indija lasti pravico do Kašmira, »iz zgodovinskih in gospodarskih razlogov«. Obe državi sta se že takoj po svoji ustanovitvi spopadli za to ozemlje in vojna je zahtevala zlasti med Kašmirci samimi veliko žrtev, ker so se hindujci in mohamedanci pobijali tudi med seboj. Vendar pa je velika večina prebivavstva mohamedanska. Leta 1949 je bilo na pritisk Združenih narodov sklenjeno premirje in potegnjena je bila demarkacijska črta, ki je razdelila Kašmir tako, da sta pripadli približno dve tretjini ozemlja s 3 in pol milijona prebivavcev Indiji, ena tretjina s poldrugim milijonom ljudi pa Pakistanu. Toda pravega miru ni bilo.

Kašmir je tako nenadno postal glavno žarišče vojne v svetu. Vojna med Indijo in Pakistanom zadeva vso Južno Azijo. Nevarnost je tem večja, ker je severna indijska meja že izpostavljena kitajskemu pritisku

in Kitajska najbrž komaj čaka, da bi še bolj razpihala spopad. Združeni narodi bodo morali takoj ukrepati, če bodo hoteli zaveziti to nesmiselno vojno, ki pa je zelo zagrizena, ker Indija ne skriva svojega namena, da si obdrži dve tretjini Kašmira, Pakistan pa je očitno prepričan, da je možno rešiti to vprašanje samo s silo.

Medtem ko se na meji med Indijo in Pakistanom bojujejo na približno 760 kilometrov dolgi fronti, se v Združenih narodih in v glavnih prestolnicah sveta nadaljuje živahna diplomatska dejavnost v skrajnem poskusu, da bi preprečili razširitev vojne. Varnostni svet Združenih narodov je v torek ponovil svoj poziv Indiji in Pakistanu, naj takoj prenehata z boji. U Thantu je naročil, naj se osebno poda v Karači in v Novi Delhi, da bi začel mirovna pogajanja.

Indijska vlada je odgovorila na poziv Varnostnega sveta, češ da bo premirje možno samo, če Pakistanci ne bodo poskusili več prestopati demarkacijske črte v Kašmiru in če se bodo umaknili s postojank, ki so jih že zavzeli.

Pakistanski predsednik Ajub Khan pa je baje sprejel ponudbo kenjskega predsednika Joma Kenyatte za posredovanje v indijsko-pakistanskem sporu. To je naznanilo pakistansko diplomatsko predstavništvo

(Nadaljevanje na 2. strani)

Papež bo obiskal Združene narode

»Osservatore Romano« je objavil v sredo novico, da se bo podal papež Pavel VI. 4. oktobra v Združene narode. Uradno naznanilo pravi, da je Sveti Oče sprejel vljudno povabilo glavnega tajnika Združenih narodov U Thanta in bo 4. oktobra obiskal organizacijo Združenih narodov. Diplomatski zbor, ki je akreditiran v Vatikanu, je že prej obvestil o tem vatikanski državni tajnik, ki je poklical veleposlanike k sebi.

Iz nadaljnih novic se je zvedelo, da se bo papež podal v New York z letalom in da bo trajal njegov obisk samo en dan. 4. oktobra popoldne bo slovesna služba božja, pri kateri bo udeležen tudi papež sam. Nadaljne podrobnosti bodo objavili prihodnje dni.

Odločitev papeža Pavla VI., da obišče sedež Združenih narodov, je izrednega pomena, ne samo zaradi tega, ker se bo s tem prvič odšlo, da se bo kak papež podal na ameriško celino in tako daleč, ampak predvsem zato, ker bo s tem izredno povzdignjen pomen Združenih narodov v očeh sveta, kar je toliko važnejše, ker je prav v zadnjem času zašla ta svetovna organizacija v krizo, saj jo bojkotirajo od vseh strani. Znano je, da je bilo zadnje zasedanje Glavnega zbora Združenih narodov popolnoma

ohromljeno zaradi znanega spora o neplačani članarini, za čemer pa se dejansko skriva namen nekaterih članic, da bi ovirale delo Združenih narodov, ki jim ne prija, ker je v nasprotju z njihovimi načrti. Papežev obisk bo pomagal dvigniti ugled Združenih narodov in utrdil zaupanje vseh tistih katoliških in nekatoliških narodov vanje, ki hočejo mir in želijo, da bi Združeni narodi uspešno nadaljevali s svojimi prizadevanji zanj.

Papežev obisk hoče biti gotovo tudi vzpodbuda Združenim narodom in njihovim predstavnikom, da bi nadaljevali s svojimi pobudami za mir v Vietnamu in za mirno rešitev spora med Indijo in Pakistanom.

Poziv k miru

Papež Pavel VI. je v sredo med splošno avdienco v Castelgandolfu ponovno naslovil na svet poziv k miru.

Omenjajoč boje na indijskem polotoku je papež opozoril na posebno resen značaj tega spopada in izrazil namen, da bo storil vse, kar je v njegovi moči, da bi prenehali uporabljati orožje in začeli s pogajanja za pravično ureditev spornega vprašanja.

RADIO TRST A

• NEDELJA, 12. septembra 1965, ob: 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Prenos sv. maše iz župne cerkve v Rojanu; 10.30 Poslušali boste... Od nedelje do nedelje na našem valu; 11.15 Oddaja za najmlajše: »Kekec nad samotnim breznom«. Napisal Josip Vandot, dramatisiral Joško Lukeš. Drugi del. Igra RO., vodi Lojzka Lombard; 12.00 Nabožne pesmi; 12.15 Vera in naš čas; 14.30 Sedem dni v svetu; 15.30 »Tkavčev grob«, radijska zgodba, po noveli Seumasa O'Kellyja, napisal Michéal O'Haodha, prevedla Le'ja Rehar. Igra RO., režira Siana Kopitar; 17.30 Popoldanski ples; 20.30 Folklor v glasbi.

• PONEDELJEK, 13. septembra 1965, ob: 11.45 Italijanski akvarel; 12.15 Iz slovenske folklorne - Le'ja Rehar: »Nesrječna boš s jden let...«; 18.00 Ne vse, toda o vsem; 18.55 Slovenski solisti; 19.15 Kulturni zakladi naše dežele - Giovanni Comelli: »Založništvo«; 21.00 Gaspare Spontini: »Vestalka«, opera v treh dejanjih.

• TOREK, 14. septembra 1965, ob: 11.45 Veseli motivi; 12.15 Naš vrt, pripravila Bogdana Černigov; 18.30 Skladatelj naše dežele; 19.15 Današnje otroške igre, razvedrila in zabave naših otrok. Pripraviša Nerina Svab; 21.30 Humoreske preteklega stolletja - Heinrich Zschokke: »Akimski kralj«; 21.55 Slavnj izvajavci: Kitarist Laurindo Almeida.

• SREDA, 15. septembra 1965, ob: 11.45 Ansambla Aldo Gasparino in Bob Azzam; 12.00 Alessandro Manzoni - Zaročenca; »Don Abbondio beži pred vojaki«. Po prevodu Andreja Budala za radio priredil Martin Jevnikar. Izvajajo dijaki slovenskih višjih srednjih šol v Trstu, oddajo vodi Jože Peterlin; 18.00 Ne vse, toda o vsem; 19.15 Antologija Ivana Trinka - Rado Bednarik: »Iz govin njegovega nauka«; 21.00 Simfonični koncert. V odmoru (približno ob 21.45) Knjižne novosti (Martin Jevnikar): »Janez Svajncer: »Ulice brez ljubezni?«.

• ČETRTEK, 16. septembra 1965, ob: 11.45 Italijanski pevci in ansambli; 12.15 Spoznavajmo Italijo - Bruno Nice: »Raznolikost po deželah«; 19.00 Violinske skladbe; 19.15 Zlata žlica. Pripravlja Tone Penko; 20.35 Zber iz Rupe, vodi Zdravko K'anjšček; 21.00 »Lepa Vida«. Dramska pesnitev Ivana Cankarja. Igra RO., režira Jože Peterlin.

• PETEK, 17. septembra 1965, ob: 11.45 Revija solistov; 12.15 Ženski tednik, pripravlja Jadviga Komac; 18.00 Ne vse, toda o vsem; 18.30 Moderna simfonična glasba; 19.15 Od Julijcev do Jadrana: pravljice, pripovedke in legende. Pripravlja Rado Bednarik; 20.35 Gospodarstvo in delo. Urednik Egidij Vršaj; 21.00 Koncert operne glasbe; 22.00 Zgodovina evropskih ustav - Carlo Ghisalbetti: »Konstitucionalizem restavracije«.

• SOBOTA, 18. septembra 1965, ob: 11.45 Pihalne godbe; 12.15 Največ, najvišje, najdlje - mozaik prvenstev in rekordov; 13.30 Glasbeno potovanje po Evropi; 15.00 »Volan«. Oddaja za avtomobiliste; 17.00 Pevski zbori Furlanije-Juljske krajine; 17.20 Drugi Vatikanski koncil. Poročila in komentariji; 19.15 Poletna srečanja, pripravil Saša Martelanc; 20.45 Moški vokalni kvintet »Zarja«, vodi Stanko Birsa; 21.00 Alessandro Manzoni - Zaročenca: (16) »Kuga v Milanu«; 21.45 Vabilo na ples.

TEDENSKI KOLEDARČEK

12. septembra, nedelja: Silvin, Gvidon
13. septembra, ponedeljek: Filip, Virgilij
14. septembra, torek: Jelenko, Ciprijan
15. septembra, sredo: Nikodem, Znanoslav
16. septembra, četrtek: Ljudmila, Mila
17. septembra, petek: Frančiška
18. septembra, sobota: Irena, Ilka

NADALJEVANJE KONCILA

Vatikanski cerkveni zbor bo začel svoje zadnje seje 14. septembra. Ob deveti uri zjutraj bo šel papež v spremstvu koncilskih očetov v baziliko svetega Petra, kjer bo s člani zborovega predsedstva daroval skupno sveto mašo.

Pred začetkom zborovanj bo imel Pavel VI. važen nagovor na zbrane očete. Popoldne bo pa vodil v spremstvu vseh udeležencev II. vatikanskega zbora spokorno procesijo v lateransko baziliko.

Jesensko zasedanje koncila bo kljub obširnemu dnevnemu redu zadnje.

Tito o gospodarski reformi

Jugoslovanski predsednik Tito je prvič prelomil svoj molk glede gospodarske reforme in je v svojem govoru v Kraljevici pozval jugoslovanske delavce, naj prispevajo z vsemi svojimi silami, da bo možno rešiti probleme, ki jih zastavlja gospodarska reforma, ki je bila uvedena ob koncu julija in jo zdaj izvajajo.

»Potrebni bodo potrpežljivost, vztrajnost in duh požrtvovalnosti, toda jaz zaupam

ZAROTA PROTI NASERJU

Edina politična organizacija v Egiptu, »Arabska socialistična zveza«, je potrdila, da so odkrili zaroto in da so hoteli zarotniki umoriti Naserja in druge politične in vojaške predstavnike v državi ter razstreliti naprave, ki so velike važnosti za vso državo. To je prvo uradno potrdilo o resničnosti poročil, da je ilegalna organizacija »Muslimansko bratstvo« zares pripravljala zaroto, o kateri se je šušljalo v Egiptu. Tuje agencije so poročale o aretacijah, ki so jih izvedli v Kairu in Aleksandriji ter v raznih pokrajinskih mestih.

Ni še znano, koliko ljudi je bilo aretiranih. Toda iz verodostojnih virov poročajo, da je aretirancev več kot tisoč. V skritih skladiščih »muslimanskih bratov« so zaplenili tudi velike količine orožja in eksploziva.

Naser je že izgubil zaradi državnih udarov dva svoja velika prijatelja, Hruščova in Ben Bello, in vse kaže, da se tudi že v Egiptu podtalno gibljejo sile, ki lahko povzročijo kakšno presenetljivo spremembo. Izkušnja uči, da diktatorski stolčki v arabskih državah niso trdni.

v končni uspeh te pobude, katere blagodejni učinek se bo občutil čez nekaj let« je izjavil med drugim Tito. Dejal je tudi, da vzbujajo to, kar zdaj izvajajo v Jugoslaviji, največje zanimanje ne samo v socialističnih, ampak tudi v zahodnih kapitalističnih državah, katerih mnoge se morajo boriti z enakimi težavami.

Na zborovanju, na katerem je govoril Tito, je bil navzoč tudi prvi sekretar madžarske komunistične partije Janoš Kadar, ki preživlja svoje takoimenovane »delovne počitnice« v Jugoslaviji, kot gost jugoslovanskega komunističnega voditelja.

Tito je hotel potem v svojem govoru pregnati zaskrbljenost, ki je zavladała med delavci zaradi nevarnosti večjih odpustov z dela, kar se tudi že dogaja na raznih proizvodnih in upravnih sektorjih. Pozval je pdjetja, naj se ne zatekajo k odpustom delavcev, da bi rešila svoje notranje probleme. Rajši naj poskrbe za racionalnejšo porazdelitev delovne sile in prestavijo odvečno upravno osebje v proizvodnjo — je rekel Tito — ter povečajo število delovnih izmen v industrijah, ki delajo povečini dosti pod svojo normalno zmogljivostjo.

—0—

ZRTVE KATASTROFE V MATTMARKU

Reševalne skupine v Mattmarku so našle še dve trupli italijanskih delavcev, žrtev katastrofe pod ledenikom Allalin. V mrtvih so identificirali dva mlada delavca iz Tridentinskega in iz Belluna. Po podatkih švicarskih policijskih oblasti so doslej našli in identificirali 18 žrtev, enega trupla pa še niso mogli identificirati.

VOJNA LAČNIH

(Nadaljevanje s 1. strani)

v Nairobiju. Pakistanski veleposlanik v Moskvi je bil poklican k predsedniku sovjetske vlade Kosiginu v Kremelj. Sovjetska zveza je gojila prijateljstvo tako z Indijo kakor s Pakistanom in je obema državam dajala pomoč.

Kar zadeva boje na zemlji, prevladuje vtis, da so Pakistanci zaustavili indijsko ofenzivo proti mestu Lahore, preden je dosegla mesto. Pakistan je odgovoril na indijsko ofenzivo s spuščanjem padalcev v nasprotnikovo zaledje, da bi mu zmedel preskrbo in vnesel nered med napadalce. Prve padalce so spustili ponoči, nato pa so sledili še nadaljnji spusti. Padalci so se spustili v bližino mostov, železniških zvez in cestnih križišč. Verjetno nameravajo izvajati sabotažne akcije, ki morda porienijo uvod v obširno protiofenzivo pakistanskih kopenskih sil.

Novice iz obeh taborov o bojih na zemlji si zelo nasprotujejo. Tako Indijci kot Pakistanci trdijo, da so njihove čete dosegle velike uspehe in prizadele sovražniku hude izgube.

Spopad med Indijo in Pakistanom je nato zadobil še večji obseg. Indijske čete so prestopile pakistansko mejo še na enem sektorju in sicer južno od področja Lahore in severno od spornega ozemlja Rahn of Kutch ter začele z manevrom v obliki klešč, da bi obkolile Karači, ki je največji pakistanski pristan. O močnih vo-

jaških koncentracijah poročajo tudi z meje med Indijo in vzhodnim Pakistanom, ki je — kot znano — brez ozemeljske zveze z Zahodnim Pakistanom. Nek indijski glasnik je izjavil, da so izvedli novi napad na Zahodni Pakistan iz maščevanja zaradi pomorskega bombardiranja indijskih naprav pri Dwarti na obali Arabskega morja. Na področju prvega indijskega napada se zdi vojaški položaj ustaljen. Hudi boji se nadaljujejo okrog mesta Lahore, kjer tudi Indijci uporabljajo padalce. V Indiji pa se boje pakistanskih padalcev, potem ko so Pakistanci že spustili padalce za hrbet indijskih kolon, ki so prodirale proti mestu Lahore.

V indijski prestolnici Novem Delhiju, ki je bila ponoči cilj pakistanskega letalskega napada, katerega pa so takoj odbili, govore, da so se spustili pakistanski letalci v okolico mesta, da bi izvajali sabotažne akcije. Na obeh straneh nadaljujejo tudi z letalskimi napadi. Indijska letala so bombardirala pakistansko vojno ladjevje, ki je zjutraj bombardiralo Dwarto. Na drugih sektorjih so sestrelili številna letala obeh nasprotnikov.

Ta nova vojna v južni Aziji pa ni le nevarna za svetovni mir, ampak je tudi popolnoma nesmiselna, ker gre za vojno med lačnimi. Tako Indija kot Pakistan spada ta med najrevnejše dežele na svetu in v obeh državah milijoni dobesedno umirajo od gladi. Obe sta navezani na tujo gospodarsko in socialno pomoč, tudi v prehrani.

POPLAVE V ITALIJI

Minister za notranje zadeve Taviani je poročal dopoldne komisijama za notranje zadeve in za poljedelstvo o škodi, ki so jo povzročile zadnje povodnji v Italiji in o vladnih akcijah in ukrepih v tej zvezi. Od osmih področij, v katera je razdeljena Italija, kar zadeva civilno obrambo pred naravnimi nesrečami, samo dve nista bili posebno močno prizadeti. Čeprav so bile poplave v Kalabriji, v Padski nižini in v Salernski pokrajini, do katerih je prišlo prejšnja leta, bolj dramatične, so nalivi od 1. do 3. septembra zajeli obsežnejše ozemlje. Kot je povedal minister, so zahtevale povodnji 40 mrtvih, 5 pa jih pogrešajo. Reševalnih akcij je bilo 2176, toda v to številko niso vštete reševalne akcije pri Latisani in Pordenonu. Stroški za te reševalne akcije, ne glede na drugo pomoč, presegajo 2 milijardi lir. Za nujno pomoč rešencem pa so izdali, ali pa bodo v najkrajšem času še izdali skupno eno milijardo in 200 milijonov lir. Za obnovitvena dela pa bo dala država nad 16 milijard. Finančno ministrstvo je poskreblo za to, da za zdaj ne bodo izterjevali davkov na zemljiške in kmečke dohodke na prizadetih področjih, pozneje pa jih bodo zmanjšali.

Notranji minister je potem orisal, kakšne spremembe in izpopolnitve bodo izvedli v sistemu civilnega varstva na osnovi teh zadnjih izkušenj.

Tudi v Sloveniji so se pretekli teden bali hudih povodnji, ker so močno narastle reke Mura, Drava in Sava. Toda odvrtničle so svoje valovje naprej, ne da bi bile napravile hujšo škodo.

Pomen njihovih žrtev

(Nadaljevanje s 1. strani)

za nekaj borih denarcev in pozabljamo, da je zemlja tisti vir, kateremu se imamo predvsem zahvaliti, da smo se še do danes ohranili.

Zdi se, da je bila druga svetovna vojna tisti mejnik, okoli katerega se je ves svet nekje v svojem najglobljem bistvu zganil. Sile zla pa še niso povsem izginile, še se kopičijo v različnih ekstremizmih in nestrpnostih in ovirajo prijateljsko združevanje sveta. A v našem času mora izginiti vsaka sled po slepi mržnji, fanatizmu in šovinizmu velikih proti malim narodom. Prepričani smo, da lahko narodne manjšine odločilno pripomorejo do prijateljskega združevanja med narodi, a le če se z njimi ravna v demokratičnem in krščanskem duhu.

Programskih in načelnih priznanj naša narodna manjšina ne rabi več. Čas je, da se nas dejansko zaščiti in začne izvajati brez vsakih diskriminacij programska načela. Le tako bo prišlo do tistega sožitja, po katerem vsi hrepenimo.

Politika miru in prijateljstva narodov, ki živijo na istem ozemlju, je nujno potrebna, je prvi pogoj za sleherni gospodarski in socialni napredek. Na osnovi popolne dejanske enakopravnosti vseh državljanov in ob spoštovanju pravic naše etnične skupnosti naj se razvije nova doba sožitja med tu živječima narodom. Odklanjamo pa in se bomo vselej upirali kakršnikoli obliki raznarodovalne asimilacije, diktiranju od zgoraj, kakor tudi katerikoli obliki paternalizma, kajti rešitev manjšinskih vprašanj vidimo le

v svobodnem in vsestransko avtonomnem življenju ter v lastnem predstavništvu.

Tu pred bazoviškim spomenikom, na kraju, kjer je pred 35 leti mlada slovenska kri pordečila kraško zemljo, kjer se je začel organiziran upor slovenskega ljudstva proti nasilnemu potujčevanju in šovinizmu, se spominjamo leto za letom tudi vseh žrtev nasilja, ki so še sledile. Prav je, da tu vsako leto obnavljamo zvestobo slovenski zavesti in utrjujemo v sebi vero v edinost in skupnost zamejskih Slovencev. Naj nas tu družijo spomin na vse mučene, preganjene in padle — od prve do konca druge svetovne vojne; spomnimo se trpinčenih in umorjenih od prvih fašističnih pogromov preko Bidovca, Marušiča, Valenčiča, Miloša do Tomažiča, Kosa, Vuka, Lojzeta Bratuža in drugih nešteti.

Slava njihovemu junaštvu!

OLAJŠAVE ZA GRADNJO STANOVANJ

V ponedeljek, 6. t. m. je bil predložen senatu zakonski odlok o gradbeni industriji, ki ga je odobrila vlada v petek. Senatna zbornica bo morala po ustavnem določilu v petih dneh vzeti predložitev na znanje.

Profesor barcelonske univerze, Jose Valverde Pacheco, predavatelj za zgodovino estetike in znan tudi kot pesnik, je odstopil iz protesta proti nedavni odstavitvi ali suspendiranju drugih petih univerzitetnih profesorjev po madridski vladi. Valverde Pacheco je bil svoj čas nagrajen s špansko državno nagrado za pesništvo.

KDO SEM?

EDVARD KOCBEK

Kar se prvega procesa tiče, ne gre le za ukinitve patriarhalno antropomorfne predstave o Bogu, ki so si ga pobožna ljudstva dva tisoč let predstavljala kot dobrohotnega in modrega bradatega očaka, sedečega na prestolu nebeških oblakov, temveč gre za več, za to, da sploh premagamo vsako predstavo o Bogu, ki biva nad svetom in izven sveta kot počelo in središče tako imenovanega prostorskega onostranstva, bitno nasprotnega tostranstvu. Danes spoznavajo protestantski in katoliški teologi, da Bog ni bitje, ki bi živelo v duhovnem ali metafizičnem pomenu izven sveta in ločeno od človeštva, kot projekcija naše misli v onostranstvo, temveč obstaja kot središče in temelj celotnosti, vsega, kar je. Bog ostaja vertikalna kot bistvo in značaj našega eks-tatičnega trans-ascendiranja, hkrati pa postaja horizontalna kot razodevanje ljubezni v našem medčloveškem življenju. Na zunaj doživljajo nekateri kristjani to krizo kot nevarno slabitev vere in kot duhovni preplah, v resnici pa jo najresnejši misleci v krščanstvu spoznavajo kot uro obiskanja. Sprememba, ki se snuje, je po besedah holandskega teologa Schillebeecka v resnici radikalnejša od krize v srednjem veku, ko je krščanstvo vzele vase pogansko peripatetično filozofijo in je takratna tradicionalna teologija bila prepričana, da je z njo nastopil Antikrist, radikalnejša je tudi od demitologizacije, ki jo je povzročil Galilei z razlago sončnega sistema, pa tudi obsežnejša od nastopa modernistov, ki so v začetku tega stoletja nastopili z nerodno razlago verske dogme. Novo

teološko pojmovanje hoče religioznost ukiniti kot posebno in od sveta ločeno psihološko intenzivnost sakralnosti, kot neaktivno, svetobežno in individualistično pojmovanje svetega. Vrnitev krščanstva v imanenco pa ne pomeni zavračanje transcendence, le njeno novo lokaliziranje v smislu že omenjenega trans-ascendiranja. Vsebinska religioznost se torej znova seli v svet, v medčloveške odnose, v ustvarjanje zemeljskih vrednot, v izražanje ljubezni do navzočega, v odkrivanju Boga kot središča vse bitnosti.

In tu smo zdaj pri drugem procesu, ki ga novo (danes že lahko tako rečemo) koncilsko delovanje odpira in deloma že tudi statuirajo. Odkrivamo namreč, da je najstvarnejša krščanska transcendenca prav v dejavnem življenju za druge, za svetopisemskega bližnjika. Ljubezni do bližnjika pa ni razlagati le s pesmičnimi darežljivimi dejanji do sočloveka, temveč z zvestim in polnim soudeleževanjem na napredovanju človeka in njegovega sveta. Ideja o progresivnem razvoju izhaja neposredno iz bistva krščanstva in je pred njim človeštvo ni zapopadlo. Tako v svetu kakor v posamezniku je krščanski Bog tisti, ki ga svet ne more povzeti, in hkrati tisti, ki je intimnejši od človeka samega, intimus intimo suo. Središčno doživetje o Jezusu Kristusu je spoznanje, da transcendenca ni v neskončno nedosegljivih nalogah, temveč v našem neposredno danem bližnjiku. Tako postaja Jezus prav zdaj, ko se planet poenotuje in se človeštvo pripravlja stvarno na svoje združevanje, simbol za kohezioniranje človeštva, za ljubezensko de-

javnost. Ekumenizem ni le ideja združevanja kristjanov in zblíževanja vseh verujočih na svetu, temveč je tudi premagovanje zgolj miselnega, načelnega odnosa do Boga in s tem začenjanje novega življenja v ljubezni za druge, kakor ga oznanja Nova zaveza, ki se vse njene zapovedi vrtijo okoli ljubezni do bližnjika. Prav z njimi smo za vedno povezani z globino svoje biti, tu imata svojo najjasnejšo razlago in utemeljitev naša bitna avtentičnost in alienacija. Bog ljubezni postaja najgloblji smisel vseh naših medčloveških in zemeljskih razmerij, moderna krščanska teologija pa postaja analiza globine naše človeške intersubjektivnosti. Bog postaja v izvirnem pomenu besede ekstatični značaj našega bivanja, naše samotranscendiranja, kajti dejavna brez-pogojnost bo prej ali slej vdrla v zamejene in pogojene mogočnosti človeškega občestva. Dobra čustva, zgolj dobri nameni, miselna pravilnost in udobno upanje v poročstvo onostranstva bledijo sprič zapovedi, da je treba hic et nunc napredovati na dejaven način, z brez-pogojno ljubezenskim pričevanjem za Jezusa, ki je med nami kot Bog in človek. Vse to poudarjam zato, ker postajam vedno bolj prepričan, da sodobni človek ne bo mogel urediti sveta zgolj s snovnimi preobrazbami in le z družbeno pravičnostjo, temveč tudi s samotranscendiranjem v smislu krščanske dejavnosti. Ni dvoma, da poleg notranjega razvoja v krščanstvu tudi zgodovinske katastrofe in socialistična ideja veliko pripomore k temu, da se Bog približuje zgodovini kot transcendentni tretji v medčloveških odnosih. Zato sem prepričan, da je prihodnost socializma v preoditvi krščanstva, prihodnost krščanstva pa v stvarnem medosebnem razmerju, kakor ga bc vzpostavil socializem. (Dalje)

Tržaškega

Slovenska skupnost je počastila bazoviške žrtve

Slovenska skupnost je v nedeljo dopolne počastila bazoviške junake, ki so pred 35 leti padli pod fašističnimi svinčenkami na bazoviški gmajni. Najprej je bila v bazoviški farni cerkvi maša zadušnica, ki jo je daroval domači župnik g. Živec.

Pri pridigi se je g. Živec spomnil 6. septembra ter omenil svetega Pavla, ki pravi v pismu Galačanom: »Vsi ste po veri božji otroci v Kristusu.« Pavlove besede obsojajo tiste, ki zapostavljajo druge ljudi. Vsi smo namreč v Kristusu združeni v eno telo, deležni istega božjega življenja, vsi vredni spoštovanja in ljubezni. Ostanemo različni po jeziku, kulturi, sposobnostih, a smo v bistvu enaki v Kristusu. Vsakovrstno zapostavljanje drugih, ki so različnega mišljenja, kulture, pripadniki manjšine, je sramotno dejanje, ki bije celotno Kristusovo telo v obraz in pomeni dobesedno pohujšanje za nekristjane. Za krščanstvo je grešno, krivično in škodljivo siliti manjšino v ozadje, da nima besede, ter delati na to, da se počasno zlije v večinski narod in tam umreč Papež Janez 23. je v svoji znameniti okrožnici »Mir na ezmlji« obsodil kot krivične tiste, ki omejujejo moč in rast manjšine. Zato nismo šovinisti, politikanti, prenapetneži, če nočemo umreti, če sebe branimo, če hočemo živeti, kot nas je slovenska mati rodila, in če hočemo rasti — ne v škodo drugih — temveč v korist skupnosti.

»Vsako leto se okrog 6. septembra zbiramo Slovenci — je zaključil g. Živec — da se spomnimo v molitvi bazoviških žrtev in da ponovno obsodimo vsako zapostavljanje, tlačenje naše manjšine. Nočemo, ne

V NEDELJO MARIJANSKI SHOD NA OPCINAH

Vodi mariborski g. škof dr. Držečnik

To nedeljo, 12. septembra, bomo obhajali na Opčinah skupni marijanski shod. Letošnji shod je že sedemnajsti. Za to izredno slovesnost se navadno zbere več tisoč Primorcev in upamo, da bo tako tudi letos, zlasti če bo po tolikem deževju vreme bolj ugodno. Letošnji praznik označujeta dve posebnosti. Prva je ta, da bo prvič več tisoč primorskih Slovencev skupno sodelovalo pri sv. maši v domačem materinem jeziku. Druga posebnost pa je ta, da bo shod vodil mariborski g. škof dr. M. Držečnik, ker bo domači tržaški g. nadškof istočasno zadržan pri službi božji v tržaški stolnici.

Skupni shod se bo začel ob 15.30 z naslednjim sporedom: rožni venec v cerkvi, slovesna procesija po Opčinah, maša z govorom na Brdini; mariborski g. škof bo govoril o Slomškovem čiščenju Matere božje. Pri vsej slovesnosti bo sodelovala godba s Proseka.

Ob 17. marijanskem shodu želimo zapisati, da je zamisel teh velikih skupnih shodov zelo posrečena, kraj v središču tržaškega Krasa dobro izbran in tradicionalni spored shoda po nekaterih spremembah uspešno sestavljen. To dokazuje tudi vsako leto vedno večja udeležba in lepo sodelovanje ljudstva.

smemo obujati v naših srcih nikakega sovražstva, nočemo sejati preprirov, hočemo samo ostati to, kar smo po božji volji. Hočemo rasti v krščanski zavesti, da smo eno v Kristusu.«

Po maši je bila spominska slovesnost pred spomenikom na bazoviškem strelišču. Spominski govor je imel član Sveta Slovenske skupnosti Drago Stoka. Njegov govor pa prinašamo zaradi njegove idejne tehtnosti na uvodnem mestu.

Sledil je enominutni molk, med katerim so se udeleženci spomnili vseh slovenskih vojnih žrtev ter so predstavniki Slovenske skupnosti položili venec pred spomenik. Nato je dr. Avgust Sfiligoj, ki je eden izmed obsojencev rimskega procesa, nanizal nekaj osebnih spominov na bazoviške junake ter podčrtal njihov veliki delež v protifašističnem boju. Med govoroma sta recitala širokove pesmi gledališka igralka Nora Jankovič in pokrajinski svetovalec Saša Rudolf.

Maše zadušnice in spominske svečanosti so se udeležila zastopstva Slovenske skupnosti iz vseh krajev Tržaške.

RESOLUCIJA RAZLAŠČENCEV IZ DOLINE

Odbor za pomoč razlaščencev je v petek, 3. t. m., imel v Dolini sestanek, ki so se ga udeležili mnogi lastniki zemljišč, katera namerava razlastiti Ustanova industrijskega pristanišča v korist naftovodne družbe SIOT. Po uvodnih besedah predsednika Odbora dr. Tula, ki je poročal o dosedanjih prizadevanjih v korist razlaščencev, sta govorila še občinski svetovalec dr. Floridan in deželni svetovalec dr. Skerk. Oba sta obširno obravnavala vprašanje razlaščevanja s pravne plati in hkrati odgovarjala na vprašanja udeležencev. Na koncu sestanka so udeleženci — okrog 80 prizadetih lastnikov zemljišč — soglasno sprejeli tole resolucijo:

»Lastniki zemljišč, katera namerava razlastiti Pristaniška ustanova za gradnjo naftovoda Trst-Bavarska, zbrani na sestanku, ki ga je 3. septembra 1965 sklical v Dolini Odbor za pomoč razlaščencem, ugotavljajo, da je postopek razlaščevanja Pristaniške ustanove nepravilen, ker ne gre za ustanovljenje industrijskih obratov, ker niso bili predloženi nikakšni načrti na prefekturi in ker slednja ni odredila pikov za začetek in dokončanje gradnje;

da bodisi dolinska občinska skupnost bodisi posamezni občani ne bodo imeli znatnih koristi od naftovoda;

da so cene, ki jih ponuja Pristaniška ustanova, odločno prenizke.

Zato prisotni razlaščenci zahtevajo:

1. da se pristojne ustanove in oblasti ravnajo po črki in duhu zakona;

2. da se upoštevajo koristi občine in občanov, zlasti še razlaščencev;

3. da se odkupne cene zemljišč primerno zvišajo in poravna vsa škoda, ki jo bodo razlaščenci utrpeli.

Navzoči razlaščenci pozivajo dolinsko občinsko upravo, strokovne in politične organizacije, naj se določno zavzamejo za uresničenje njihovih gornjih zahtev.«

SOLSKO OBVESTILO

Ravnateljstvo državne srednje šole s slovenskim učnim jezikom v Trstu, ul. Caravaggio 4, obvešča, da se vrši vpisovanje v II. in III. razred do 25. septembra 1965.

IZREDNA SEJA DEZELNEGA SVETA

Za petek, 10. t. m., je napovedana izredna seja deželnega sveta Furlanije-Juljske krajine, na kateri bodo preučili položaj, ki so ga povzročile zadnje povodnji. Svetovavci bodo razpravljali o ukrepih, ki bi jih bilo treba sprejeti, da bi olajšali težko stanje, v katerem so se znašli mnogi predeli v Furlaniji, ki je največ trpela od zadnjih povodnji.

Čeprav se zdaj pa zdaj še vlije z neba, se vode v furlanski nižini počasi že umikajo nazaj v struge rek in potokov in položaj se normalizira. Povsod hite s popravilanjem cest in železniških prog ter z drugimi najnujnejšimi popravili. V marsikaterem turističnem kraju, kjer je še pred nekaj dnevi mrgolelo turistov, so zdaj na delu buldozerji, ki čistijo teren naplavin in blata.

Železniški promet je že skoraj reden. Po obnovitvi prometa na progi proti Avstriji, to je proge Videm-Trbiž, kjer je v nedeljo zvečer vozil prvi vlak, so začeli v ponedeljek redno voziti tudi vlaki na progi Trst-Benetke. Nekoliko težav je še na odseku med Latisano in krajem Palazzolo della Stella, kjer je za zdaj proga le enotirna, kar povzroča nekaj zamud.

VPISOVANJE V SOLO GLASBENE MATICE

Vpisovanje v glasbeno šolo se vrši dnevno od 9. do 12. ure v pisarni GM (tel. 29-779) in se zaključuje v soboto, 11. septembra.

Pričetek pouka bo v ponedeljek 13. septembra.

Poučujejo se klavir, kitara, harmonika, vsi orkestralni instrumenti in teoretični predmeti.

Sprejemamo tudi prijave za pouk solopetja, ki ga bo vodil priznani strokovnjak.

Beneška Slovenija

Speter Slovenov:

NEURJE, SMRT IN DRUGO

Poplave, ki so hudo prizadele ravnino in dolino Bele, so v začetku te poletne deževne dobe nekoliko prizanesle našim krajem. Saj so že zadosti trpeli zaradi toče in drugih naravnih nesreč. Na koncu so se pa tudi hudourni pritoki Nadiže tako napolnili z vodo, da je že spodkopavala bregove. Škode je pa spet dosti, ker ne bo zaradi nalivov in pomanjkanja sončnega vremena nič prav dozorelo ne v vinogradih ne na polju.

Pred kratkim je umrl v Špetru profesor Adolf Špehonja. Zadel ga je kap v najlepši moški dobi 52 let. Poučeval je jezike na srednjih šolah. Po rojstvu je bil domačin iz Podbonesca, kjer so ga tudi pokopali.

Zavod za gradnjo stanovanjskih hiš je razpisal posojilo za izboljšanje ali zidanje delavskih stanovanj. Za Špeter in okoliške kraje je določenih 95 milijonov. Čas za vlaganje prošenj traja 90 dni. Vprašanje je, koliko naših delavcev, ki so po večini v tujini, se bo moglo okoristiti s tem posojilom.

Stupica:

POTREBA PREHODOV

Kako važni in potrebni so obmejni prehodi za domače prebivalstvo in za turiste tudi v Slovenski Benečiji je razvidno tudi iz števil, ki dokazujejo vedno večji promet. Pri Stupici je šlo čez obmejni prehod

TEZAK POROD

V Gorici smo še vedno brez župana in mestnega odbora. Enako je v Trziču in na pokrajini. Stranke leve sredine so imele v sredo ponoven sestanek za sporazum, toda njih zastopniki so se razšli brez vsake odločitve. Do novih pogajanj pa tudi že ves ta teden ni prišlo in smo zopet tam kot pred dvema mesecema.

Politična tajništva vseh treh strank vztrajajo še vedno vsaka na svojem stališču. Socialni demokrati še vedno odločno zahtevajo tri odborniška mesta, dočim jim krščanska demokracija ponuja le dva odbornika. Vse kaže, da hočejo krajevna goriška politična vodstva počakati do sobote, ko se bo moralo rešiti župansko in odborniško vprašanje v Trziču. Tam se niso mogli še do včeraj sporazumeti, ker socialnodemokratska stranka trmasto vztraja na zahtevi po večini v upravnem odboru takajšnje mestne bolnišnice, čemur se zopet upirajo demokristjani. Stranke so se napol sporazumele, da mora priti do sporazuma do konca tega tedna. Na ta izid čakajo tudi v Gorici, kjer se že pojavlja utrujenost med pogajalci in nezadovoljnost med volivci.

Začele so že krožiti govornice, da bo prišel na občino namesto župana uradno imenovani komisar. Sliši se celo, da bo ta dr. Gallarotti.

OBVESTILO

Didaktični ravnanje osnovnih šol v Gorici in Doberdolu sporočata, da se bo začelo vpisovanje otrok v te šole 16. septembra in bo trajalo do 27. septembra.

Starši naj pohitijo z vpisovanjem, da bodo mogli učitelji pravočasno poskrbeti za učila in učne knjige. Zato je potrebno, da poznajo točno število šolarjev.

- Hanaljša dolina

v mesecu avgustu 18.976 oseb. To je najvišje število odkar je bil odprt ta prehod pred desetimi leti na podlagi videmskega sporazuma.

Čez druge prehode v Slovenski Benečiji je pa šlo 28.081 oseb. Promet se bo gotovo še povečal, ko bodo odprli tudi prehod čez Učejo za turiste s potnimi listi, kakor se že dalj časa namerava. S tem bo slikovita dolina in tudi vas Učeja veliko pridobila in bo rešena gospodarske osamljenosti.

Cedad:

ZGODOVINSKI OSTANKI

Cedad se že od nekdaj po pravici ponaša s svojimi starinskimi znamenitostmi. Zgodovinske ostaline iz langobardskih časov so v tem mestu edinstvene. Podobnih nima nobeno evropsko mesto.

Prav te dragocenosti so pa zdaj v nevarnosti, da počasi zginejo ali da zgubijo prvotno obliko. Ogrožen je tudi takozvani »tempietto longobardo«, znamenita cerkvičica iz 6. stoletja nad Nadižo. Začeli so jo obnavljati že pred meseci, da bi bila dela končana do »tedna muzejev«. Restavriranja so se sicer lotili, toda obnavljalci so prvotno zgodovinsko podobo svetišča popačili. Nadzorništvo za spomeniško varstvo je zato ukazalo, naj se dela prekinejo. Že več časa se pa ne nadaljujejo več. Obnovitev, v spačeni obliki, je napol končana in obstaja nevarnost, da se bo zgubila ena najbolj privlačnih zanimivosti Starega mesta.

Rupa:

NEKAJ SE GIBLJE

Polagoma se začenjajo upoštevati tudi pozivi in želje domačinov, naj se v vasi kaj popravi in uredi. Občina je začela z deli za kanalizacijo in prepotrebne odtok. Škoda, da niso tega načrta že prej izvedli, ko so delali vodovod. Občinska uprava bi si prihranila prav gotovo kak strošek.

Z zadovoljstvom tudi ugotavljamo, da se je uredilo tisto gnojišče v bližini cerkvi, ki ni lepo vplivalo ne na oči, ne na vonj. Tudi nekateri drugi gnojniki po vasi bi se morali higijensko preurediti.

Pripomniti bi pa morali, naj bi se od časa do časa oglasili pri nas tudi občinski možje, ki bi si na mestu ogledali naše male probleme, zlasti pa da bi se pogovorili z vaščani in skupno rešili to ali ono zadevo. Ne mislimo, da bi morali sklicevati sestanke za vsak klanec, toda osebni stiki med občinskimi zastopniki in prizadetimi na kraju samem bi le morali biti bolj gosti in ne samo pred volitvami.

Farani smo z veseljem slišali v nedeljo pri maši oznanilo, da se bo tudi v naši cerkvi poskrbelo za olepšavo. Na tiho moramo priznati, da ne premoremo niti kipa cerkvenega patrona svetega Marka. Upamo, da bodo Rupenci pokazali s prispevki, da dajo nekaj na lepoto in čast svoje cerkve.

Vrh:

BOMO IMELI CESTO?

Po časopisju se je bralo že večkrat, da se bo asfaltirala cesta iz Rubij do Vrha. Domačini so že izražali zadovoljstvo, da bodo po dolgem času povezani po dobri cesti s središčem svoje občine.

Zdaj pa se je spet nekaj zataknilo, in sicer pri finančah. Za gradbeni material se je občinska uprava že pogodila s podjetjem Mattioli, manjka pa še vse drugo. Občina je posredovala pri deželni oblasti za pomoč. Pravega pritrdilnega odgovora pa še ni dobila. Na županstvu so pa vendarle mnenja, da bo treba cesto popraviti, če ne drugače, pa z lastnimi skromni-

Iz Goriške

mi stroški. V tem slučaju bo seveda potrebno odložiti na boljše čase druga javna dela v občini.

Krmin:

OBCINSKI NAČRT

V Krminu so si že izbrali, kot smo poročali, novega župana in občinski odbor, katerega član je tudi naš rojak Ivo Prinčič. Odbor, ki ga podpirajo tri stranke leve sredine, je že izdelal petletni upravni načrt.

Sklenil je v prvi vrsti znižati občinski primanjkljaj in pravično porazdeliti davčna bremena. Posebne komisije bodo proučevale urbanistični in industrijski načrt krminske občine. Za povzdig kmetijstva bo skrbel poseben, v ta namen ustanovljen, županski odsek. Občinski odbor se bo tudi trudil, da se skrči pas, ki je podvržen vojaškim služnostim. Na šolskem polju si bo novi občinski odbor prizadeval izboljšati šolsko opremo in zdravstveno pomoč, prevoz učencev v šole in za pošolsko pomoč dijakom srednjih šol. Odbor se je tudi odločil za gradnjo novega šolskega splotja za otroški vrtec in za obnovo občinskega gledališča.

Načrt obsega še več drugih točk. Opozicionalne stranke so mnenja da je občinska petletka preobširna in da so tudi denarna sredstva preskromna. Slovenski občinarji bi tudi imeli kako željo, zlasti kar se tiče šolskih zadev. Upamo, da bo prišlo na vrsto tudi to vprašanje.

IZLET V KOBARID

Slov. prosvetna zveza priredi v nedeljo 12. septembra avtobusni izlet v Kobarid in na Vrsno, ko se bodo odkrile spominske plošče goriškima javnima delavcema dr. Antonu Gregorčiču in Andreju Gabrščeku.

Vpisovanje je na sedežu zveze ul. Ascoli, kjer dobite tudi pojasnila.

BOLNI NADSKOF

Prejšnji goriški nadškof Hiacint Ambrosi, ki je deset let upravljal naše cerkveno okrožje, je zelo nevarno zbolel. Nahaja se kot upckojenec v kapucinskem samostanu Thiene pri Bergamu.

Slovenske pravice v Gorici pred sto leti

Čudno, prečudno: pred sto leti so imeli na goriški sodniji, v goriškem mestnem odboru, kjer so sedeli tudi rojaki italijanske narodnosti, več čuta za pravice manjšin, kakor pa mnogi današnji gospodje, ki se venomer sprehajajo po »mostu zblizanja med obema narodoma«. Kako je bilo že pred sto leti v Gorici z razumevanjem osnovnih jezikovnih pravic obeh etničnih manjšin, se prav lahko poučimo, če odpremo poročila in časopise iz tiste dobe.

Pravica do uporabe domačega jezika v javnosti in v uradnem dopisovanju se je začela uveljavljati na Goriškem že leta 1865 po padcu absolutistično usmerjenega ministra Schmerlinga, katerega je nasledil federalist Belcredi. Novi minister je že 30. julija 1865 ukazal v posebni uradni okrožnici: »Uradi in uradniki morajo z ljudmi v njihovem jeziku poslovati.«

Cesarski namestnik v Trstu, baron Kel-

lersperg, je takoj poslal na Goriško in v Istro tozadeven odlok.

Najprej ga je začel izvajati goriški deželni odbor, ki je moral celo okrcati nekatero nemškutarske župane in občinske tajnike, ki niso dopisovali z deželno upravo v domačem slovenskem ali italijanskem jeziku, ampak v nemščini. Bili so torej bolj cesarski kot cesar sam.

Deželni odbor je pisal, na pobudo okrajnega glavarja Winklerja, nekemu slovenskemu županu takole: »Deželni odbor dobro ve, da župan nemškega sporočila ni sam spisal, marveč tajnik. Ali tajnik dobiva plačo od Slovencev in je dolžan slovenski jezik popolnoma znati, drugače ni vreden, da ostane na svojem mestu. Županstvo je dolžno, dopise deželnega odbora ne le sprejemati, marveč jih ljudstvu v avtentičnih besedah oznanjevati.

(Nadaljevanje na 8. strani)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Smrt krščanskega humanista

Z dr. Albertom Schweiterjem, ki je v noči od sote na nedeljo umrl v skromni leseni koči v svoji bolnišnici v Lambarenu v Afriki, je izgubil svet nele slavnega zdravnika, umetnika-glasbenika, znanstvenika in literata, ampak tudi enega največjih krščanskih humanistov našega časa, ki nam je za vzgled, kako je treba ljubiti svojega bližnjega. Ves krščanski svet, pa tudi ves ostali svet, ki priznava humanost za cno svojih največjih vrednot, žalujeta za njim. Malokdo, a morda nihče izmed slavnih ljudi našega časa ni bil tako priljubljen v svetu in ni užival tako spoštovanje kakor ta džungelski zdravnik. Njegovo plemenito in delavno življenje je bilo dolgo, saj je doživel 90 let. Imenovali so ga tudi »zdravnik revnih«, ker je bilo vse njegovo delo posvečeno revnim in celo najrevnejšim, gobavcem in prebivalcem džungle, ki bi bili sicer ostali v svojih boleznih in tegobah prepuščeni samim sebi.

Svojo džungelsko bolnišnico je ustanovil doktor Schweitzer že pred prvo svetovno vojno. Od tedaj jo je le malokdaj zapustil in še to največkrat le zato, da je odšel nabirat v Evropo darove zanjo in za svoje reveže. Bil je vedno čudovito zdrav in trden, vse do zadnjega, in neutrujen v svojem delu. Tudi na koncu ni trpel. Še malo prej, kot je začel umirati, je mirno spregovoril o svoji bližnji smrti in prosil hčerko, naj poskrbi, da bodo dobro opravljene nekatere zadeve, ki jih je moral pustiti nerešene. Prosil je tudi, naj ga pokopljejo preprosto, enako kakor so vsa ta leta pokopavali bolnike, ki so umrli v njegovi bolnišnici in katerih bolniška veda ni mogla več rešiti.

Medtem o je skupina črncev kopa grob zanj poleg groba, kjer je pokopana njegova žena Helk

na, ki je umrla leta 1947, je vseh 550 bolnikov v bolnišnici v zboru molilo molitve za pokojnika. Vest o njegovi smrti so si črnci z bobni oddajali iz ene džungelske vasi v drugo, od plemena do plemena, in začelo se je romanje pred njegov mrtvaški oder. Na mrtvaški oder so ga položili v njegovi študijski sobi, ki je še popolnoma enaka, kot je bila pred štiridesetimi leti. Tako je ostal tudi po smrti med svojimi črnci.

NOVA VRATA CERKVE SV. PETRA V RIMU

Delavci delavnice cerkve sv. Petra v Rimu so v torek razstovirili z velikega tovornika, ki je prispel iz Milana, eno izmed kril velikih cerkvenih bronastih vrat, ki jih je izdelal kipar Venanzio Crocetti. Drugo krilo vrat bo prispelo v Rim čez kak dan. Celotna vrata krasi osem reliefov, ki simbolizirajo zakramente in podeljevanje božje milosti človeštvu. Celotna bronasta vrata tehtajo 50 stotov.

Slovenski slikar Janez Bernik je dobil na osmi mednarodni bienali moderne umetnosti v Sao Paulu v Braziliji prvo nagrado za grafiko.

Izšla je nova številka revije »Trieste«. V njej najdemo med drugim članke, ki se ukvarjajo z najnovejšim dogajanjem v Trstu in v Jugoslaviji.

Le Corbusierov pomen za novo arhitekturo

Na dvorišču pariškega Louvra so pretekli teden izkazali uradne časti pokojnemu Le Corbusieru, ki ga je — skoraj 78-letnega — zadela srčna kap, ko je plaval pred plažo De la Buse na francoski Sinji obali. Toda s pozitivno njegovega pepela v družinsko grobnico v Roquebrune-Cap-Martin niso potihle žive polemike o tem, ali je bil Le Corbusier res svetilnik, ki je kazal pot moderni, ali pravzaprav bodoči arhitekturi, ali ne. Imel je fanatične pristaše in fanatične nasprotnike, kakor vska velika novost. Bil je tudi po svoje čudak in je rad pretiraval, kakor vsak revolucionar. Vsekakor je bil Le Corbusier revolucionar arhitekture. Hotel je vnesti vanjo čimveč svetlobe, zraka, sonca in racionalnega smisla, pri čemer pa je morda nekoliko zanemaril čut za intimnost in tisto dozdnevno nesmiselnost, ki ima svoj skriti, višji smisel, v človekovi nujni potrebi, da si včasih odpočije od samih smislov in racionalnosti in zaradi če-

sar ima rajši neracionalno krivuljo kot racionalno premico.

Toda hotel je, da bi ljudje živeli zdravo v zgradbah, ki bi bile dostojne človeka in ki bi najracionalneje služile njegovim potrebam in zadosti tudi njegovemu estetskemu čutu. S svojimi revolucionarnimi idejami je zapustil neizbrisne sledove v moderni arhitekturi. Vpliv njegovih idej je spoznat v arhitekturi vseh naprednih držav in v zadnjih letih so prodrle celo v sovjetsko arhitekturo, da se je začela bleščati racionalnim poskvam na ljubo odpovedovati svojemu stalinovskemu baroku.

Prav v zadnjem času se je mnogo govorilo, da bo zgradil Le Corbusier v Benetkah veliko bolnišnico, vendar se je čutil stari mojster že preslabotnega, da bi se bil obvezal sprejeti to nalogo.

Te dni se je tudi izvedelo, zakaj si je pokojni arhitekt Le Corbusier izbral tak psevdonim, kajti njegovo pravo ime je bilo Charles-Adouard Jeanneret-Gris. Ko je nekoč iskal psevdonim, s katerim bi podpisal neki svoj članek (to je bilo leta 1940), se je najprej odločil za starodavno francosko ime »Lecorbesier«. To pa je neko njegovo prijateljico dovedlo na misel, da bi mu svetovala psevdonim »Le Corbusier«. Tako so imenovali v srednjem veku v Franciji posebne cerkvene uslužbenca, ki je odganjal od cerkvenih zvonikov ljudi in živali, da jih ne bi popacali ali ponesnažili. Prijateljica je dejala arhitektu: »Ti boš »le corbusier« moderne arhitekture in boš odganjal od nje vse tiste, ki bi jo lahko oskrunili.«

»BAZOVIŠKI SPOMENIK«

V prodaji je že knjiga »Bazoviški spomenik«, katero je napisal in izdal v samozaložbi Vekoslav Španger. V knjigi opisuje iz lastnih doživetij aktivno podtalno borbo tajnih mladinskih društev, ki so v Bazovici tudi z lastno krvjo podprli svoje ideale.

V uvodu piše pisatelj tega zanimivega dokumenta o primorskem odporništvu, da je bil podvig tedanje mladine popolnoma samostojen in da mu ne more nobena stranka vsiliti svojega očetovstva. Politični okvir tedanje dobe pa je pisatelj podal preveč utesnjeno in s premajhno zgodovinsko točnostjo. Zgrabijo pa brava strani, kjer opisuje Španger, živa priča tedanje borbe, zalet in skrajno odpornost tedanje mladine tudi v mučeništvu in pred smrtjo.

Knjiga je svetel spomin čistim žrtvam za ideje svobode.

UMRL JE CERKVENI GLASBENIK PIGANI

V bolnišnici v Vidmu je umrl te dni msgr. Giovanni Pigani, ki je postal 9. julija žrtev cestne nesreče. Podrl ga je avto, ko se je peljal s kolesom čez trg Patriarcato v Vidmu. Njegova smrt je vzbudila živo žalovanje v furlanski prestolnici in po vsej deželi, ker je bil znan in priljubljen kot dirigent in skladatelj cerkvene glasbe. Kot tak je bil znan tudi preko meja Italije. Bil je kano-nik in dirigent cerkvenega zbora videmske stolice.

Zložil je med drugim 9 petih maš, simfonično poemo in dva oratorija, s čimer si je zaslužil sloves odličnega sodobnega cerkvenega skladatelja. Precej njegovih glasbenih del pa je ostalo še neobjavljenih.

Iz mednarodnega književnega sveta:

Herbert Gottschalk: »Praznoverje«

To leto je pri zahodnonemškem založniškem koncernu Bertelsmann izšla knjiga znanega raziskovalca parapsiholoških vprašanj in prijatelja Slovencev (avtor je izdal pred kratkim antologijo lirike jugoslovanskih narodov in se stalno trudil, da bi nemškemu svetu še nadrobneje predstavil slovensko literaturo) Herberta Gottschalka o praznoverju.

Pisec te knjige je že prej izdal delo o problemu sanj, v knjigi Heinza Dirksa »Psihologija« pa je napisal esej »Kako se človek sreča z okultnimi pojavi?«. Gottschalk v knjigi »Praznoverje« dovolj izčrpno analizira za edje, iz katerega črpa praznoverje svoje življenjske sokove. Neverjetno, a resnično je, da je civilizirana Nemčija še danes dovolj močno izpostavljena praznoverju.

Gottschalk odkriva neznanstvenost astrologije, horoskopov, dobrih in slabih števil, prerokovanja iz kart, teorije, o vodnem žarčenju itd. Razkrinkuje dejavnost padarjev in čarodejev. Prav zanimivo je poglavje o čarovnicah in duhovih, ki izčrpno analizira groteskni srednjeveški lov na čaravnice. Avtor opisuje različne čarovne moči, ki jih praznoverje pripisuje različnim rastlinam. Več karakterističnih slik podčrtuje tekst: tako lahko n. pr. vidimo potujočega mazača, kot ga prikazuje leso-rez iz srede 16. stoletja. Druge slike prikazujejo čarovniška zborovanja (n. pr. risha Gustava Doréja), utopitev Agneze Bernauer leta 1435 kot čar-

rovnice v Donavi. Goya se je vživel v patološki svet mračnih vizij: njegovi leteči čarovnici sta velika mojstrovina. Druge slike prikazujejo različne besede: Azmodija, ki je poglavar četrte hierarhije zlih duhov, ali pa Belfegorja, ki je identičen z Belcebubom, ki velja v krščanstvu za kneza teme. Neka druga slika n. pr. prikazuje demona Forkasa, ki naj bi bil več retorike in matematike, medtem ko je demon Astarot zaščitnik »svobodnih umetnosti«. Gottschalk posega večkrat v sodobnost: tudi leteči krozniki so primer praznoverja, ki ga lahko prežene samo izobrazba.

Gottschalkova knjiga ni znanstveno delo: prej bi lahko bila informativni prikaz praznoverja — in kot taka je tudi vredna branja. Kdor se bo seveda hotel podrobneje seznaniti s problemom praznoverja in magije, ki je zelo vplivala tudi na umetnost (opozoril bi samo na mojstrske slike čarovnic Dürerjevega sodobnika Baldunga, na Valpurno noč v Goethejevem Faustu, na čarovnice v Shakespearovem Macbethu ali pa na sodobni surrealizem ali okultistične črte, kot se pojavljajo pri Argentincu Borgesu), bo moral prebrati Hockejevo knjigo o manirizmu, ki je bogata zakladnica srednjeveških okultističnih nazorov o umetnosti, ki so živo tleli za zunanjo krščansko obleko, ki je velikokrat bila zgolj preobleka. Te nazore s pridom uporablja sodobna umetnost.

Lev Detela

GOSPODARSTVO

Žveplo je potrebno tudi poljedelstvu

Navadno mislimo, da je v kmetijstvu glavna naloga žvepla ta, da nam obvaruje grozdje in trto pred oidijem. Na to, da nam je nujno potrebno tudi v poljedelstvu in vrtnarstvu, pa pozabljam.

V vsakem kmetijskem pridelku je žveplo v eni ali drugi spojini. Če pa s pridelki zemlji kaj odvezemo, ji moramo isto snov povrniti, ker drugače ji te snovi zmanjka in posledica bi bila, da bi rastlina vedno bolj hiralala, najbrž bi jo napadle razne bolezni in šibkosti in končno bi propadla. To je ugotovil že v začetku prejšnjega stoletja veliki nemški naravoslovec in kemik Liebig, ki je utemeljil vedo o rudninski prehrani rastlin.

V zemljo pride žveplo na različne načine. Predvsem vsaka zemlja že sama vsebuje nekoliko žvepla. Drugo žveplo pride v zemljo pri gnitju rastlinskih in živalskih teles. Gotova količina žvepla pa pride v zemljo iz zraku, a ta se vlega na zemljo največ v mestih in v bližini industrijskih naprav in središč, prav malo pa na prostrana polja. Zato to žveplo ne more mnogo hasniti rastlinam. Največ žvepla pride v zemljo z umetnimi gnojili, pri katerih je žveplo večkrat važna sestavna snov. Tako se nahaja žveplo v superfosfatu, v žveplenokislem amonijaku, v žveplenokislem kaliju in v mnogih drugih. S temi gnojili je prihajalo v zemljo tudi dovolj žvepla.

V zadnjem času pa je začela industrija umetnih gnojil dajati večjo važnost tudi dušiku (azoto). Ta je najdražja snov v navadnih umetnih gnojilih, ker je glavni sestavni del beljakovin ali modernih proteinov, po katerih se navadno ocenjuje vrednost kakšnega hranila ali krmila. Taka dušična gnojila pa industrija izdeluje tudi brez žvepla, kot n. pr. apneni soliter (ni-

trato di calcio), klorokisli kalij (clorato potassa) in druga. — Čim več takih umetnih gnojil uporabljamo, tem manj žvepla pride v zemljo in s časom se to začena poznati na pridelkih.

Ugotovitve nedavnih poskusov kažejo, da potrebujejo rastline žvepla skoraj enako mero kot fosforja. Glede količin žvepla pa so potrebe rastlin različne: radič, cikorija, čebula, česn, gorčica in lan potrebujejo dvakrat toliko žvepla kot večina drugih rastlin: trikrat toliko žvepla potrebuje tobak, štirikrat toliko različno zelje in desetkrat toliko zelena (šelin).

Kot žvepleno gnojilo je skoraj najbolj priročna zelena ali železna galica (solfato ferro), katero kmetje že davno uporabljajo za zdravljenje bledice — kloroze, zlasti na breskvah, pa tudi trtah in drugod.

ZDRAVILNE IN DIŠEČE RASTLINE NA HOLANDSKEM

Na Holandskem je zelo razvito gojenje zdravilnih in dišečih rastlin, katere izvažajo na vse strani sveta. Pridelovalci so organizirani v zadrugah, ki so si ustanovile svojo osredno zadrugo-matico. Prvo predelavo nabranega materijala izvedejo v štiri podjetjih, ki so pod nadzorstvom urada za kontrolo izvoza. Najbolj važno je gojenje mete in kamilic, gojijo pa tudi materino dušico (timijan), špajko (valeriana), volčjo češnjo (belladonna) in še druge.

KROMPIRJEV ATLAS

Potato Marketing Board (Urad za trgovanje s krompirjem) v Londonu je izdal prekrasen atlas s slikami in podrobnim opisom 40 sort krompirja, ki so na Angleškem najbolj razširjene. Tam se že preko 40 let znanstveno ukvarjajo s krompirjem in so vzgojili absolutno zdrave sorte, katerih ne kvari noben virus. Takih sort poznajo nad 80.

Atlas služi predvsem za ugotavljanje sort.

Avstrijska pomorska trgovina

Avstrijski blagovni promet skozi morská pristanišča je lani dosegel 3,16 milijonov ton ali 6,2 odstotka več kot v letu 1963.

Na prvem mestu je tržaški pristan, kjer so lani za Avstrijo pretovorili okrog 916 tisoč ton ali 3,3 odstotka več kot leta 1963. Na Trst je v letu 1963 odpadlo 29,9 odstotka vsega avstrijskega prekomorskega prometa in v letu 1964 29 odstotkov. Največ tovora je odpadlo na nafto.

Na drugem mestu je bil v avstrijskem tranzitu Hamburg s 763 tisoč tonami. Predlanskim je tranzit znašal 705 tisoč ton.

Preko Reke je lani avstrijski blagovni promet znašal 467 tisoč ton ter je naza doval za 12,7 odstotka v primeri z letom 1963. Pri avstrijskem tranzitu so udeleženi še Bremen ter belgijske, nizozemske in poljske luke.

LEVANTSKI VELESEJEM ODPRT

V Bariju so odprli v torek 29. Levantski velesejem. Odrptja se je udeležil tudi ministrski predsednik Moro. Na velesejmu, je uradno zastopanih 36 držav z vseh celin, neuradno pa skoro še enkrat toliko.

S TRŽAŠKEGA

IZJAVA SHLP O VPISOVANJU V ŠOLE

Slovensko,hrvatska ljudska prosveta nam je poslala v objavo izjavo, ki obravnava vprašanje vpisovanja otrok v slovensko šolo. V izjavi je med drugim rečeno:

»V naši deželi je slovensko manjšino in njene narodne ustanove, med katerimi predvsem slovensko šolo, rešil skupni boj slovenskih in italijanskih antifašistov, in njihova naloga je, da te osnovne pridobitve demokracije izpopolnjujejo in nad njimi čuvajo.

Zvestoba lastni narodnosti, posebno tam, kjer je ogrožena, to je nepogrešljiva moralna sestavina zavestnega, značajnega človeka in od zavednosti slovenskih staršev odvisi bodočnost slovenske šole ter obnem celotne manjšine.

Zato vabi SHLP vse slovenske starše, naj svoje otroke vpišejo v slovensko šolo.«

Pesek:

PROCESIJA

Ob zaključku obnovitvenih del slikarja Toneta Kralja v cerkvi Brezmadežne na Pesku je bila v nedeljo popoldne sveta maša, blagoslov novega Križevega pota in procesija. Med procesijo je sodelovala godba na pihala iz Trebč in Gropade.

MEDICINSKA FAKULTETA NA TRŽAŠKI UNIVERZI

Z novim akademskim letom bo na tržaškem vseučilišču začela delovati nova fakulteta za medicino in kirurgijo. Te dni je rektorat razpisal vpisovanje slušateljev na novo fakulteto. Na njej bodo sprejemali tudi tuje visokošolce.

To bo osma fakulteta na tržaški univerzi.

NATEČAJ ZA TAJNIKA NA SLOV. ŠOLI

Tržaška pokrajinska uprava je razpisala natečaj za dodelitev mesta tajnika na slovenski trgovski akademiji v Trstu. Prosilci so lahko stari največ 30 let. Imeti morajo diplomu knjigovodje ali trgovinskega izvedenca ter obvladati slovenski jezik.

Interesenti morajo poslati prošnjo na oddelek za osebe pri tržaški pokrajinski upravi v Trstu v ulici Geppa 21 najkasneje do 9. oktobra.

Izdajatelj: »Novi list« d. z. o. z. • Glavni urednik: Engelbert Besednjak • Odgovorni urednik: Drago Legiša • Tiska tiskarna »Graphis« — Trst, ulica Sv. Frančiška 20 — telefon 29-477

Tuja mnenja o gospodarski reformi v Jugoslaviji

Rimski gospodarski dnevnik »ORE 12« piše, da so po sodbi jugoslovanske vlade rezultati drastičnih gospodarsko-finančnih reform po enem mesecu pozitivni. Ob prehodu na drugo obdobje preosnov pa se bo pokazalo v vsej svoji resnosti vprašanje delovne sile.

Na žalost — je dejal predsednik srbske vlade Stamenković — v nekaterih podjetjih ne bo drugega izhoda kot odpuščanje delavcev. Ta položaj so pri odobritvi splošne gospodarske reforme že predvidevali. Država ne bo več dajala podpor podjetjem, podjetja morajo povečati produktivnost ter postati samozadostna. Izboljšati morajo notranjo organizacijo in racionalizirati proizvodnjo. Za zdaj so odvečno delovno silo premestili v oddelke z nizko produktivnostjo, a čez čas bodo odpusti neizogibni.

Previdni optimizem jugoslovanske vlade temelji na ponovnem uravnovešenju cen in plač. Reforma je predvidevala povišanje cen povprečno za 24 odstotkov (z razlikami med različnimi sektorji) ter povišanje plač za 10 do 23 odstotkov. Življenjski stroški pa so se podražili v vsej državi povprečno za 50 odstotkov in za nekatere predmete so se ce-

ne dvignile za več kot 80 odstotkov. Vlada je uvedla maksimalne cene pa predmete, kjer je bil porast prevelik, ter je za zadrževanje inflacije doslej dovolila plačne poviške le do 20 odstotkov.

V Beogradu dodajajo, da so pozitivni tudi indeksi glede izvoza in industrijske proizvodnje. Porast industrije v prvih sedmih mesecih letos je bil enak lanskemu. Izvoz in industrijske zaloge naraščajo.

Londoni »STATIST« piše, da se je Jugoslavija ob gospodarski reformi znašla pred alternativo nadaljevanja liberalizacije ali povratka k strožjemu dirigiranemu gospodarstvu. Krajevna birokracija je sicer zadovoljna z decentralizacijo, a se obotavlja plačati zanjo gospodarsko ceno.

Svicarski list »NEUE ZUERCHER ZEITUNG« opozarja na zaskrbljenost jugoslovanske javnosti zaradi naraščanja cen, ki je povzročilo padec realnih plač. Prizadeti so zlasti ljudje s skromnimi plačami. Po poročilu lista na primer v Beogradu polovica ljudi zasluži samo 40 do 50 tisoč dinarjev na mesec.

VIRGILU ŠČEKU V SPOMIN

Kakor je poročala Goriška Straža, je bil izdan za nemške kraje odlok, ki prepoveduje verski pouk v materinem jeziku. Ta odlok je izšel za Južno Tirolsko, a slična odredba se je pripravljala tudi za slovensko in hrvatsko ljudstvo.

»Sveta dolžnost nam narekuje,« je napisal tedanji slovenski tednik »da dvignemo že sedaj svečan in odločen ugovor proti temu vladnemu naklepu.«

172. Dr. E. BESEDNJAK

»Izjaviti moramo, da se je podala vlada v boj, kjer ne bo imela posla z nami, temveč s postavnimi oblastvi Katoliške Cerkve. Za ves krščanski svet obvezni cerkveni zakonik določa namreč v kanonu 1331, da se mora božja beseda oznanjati vernikom v domačem jeziku. To je neprekršljiva, absolutno veljavna postava Cerkve, od katere ne morejo katoličani niti za las odnehati.«

ZGODOVINA NAS UČI

Katoliška Cerkev ni nikjer in nikdar, v nobeni deželi, nobeni državi in nobenem času popustila od tega načela. O tem govori jasno zgodovina nove dobe.

Ko je pruska vlada hotela ypeljati v poljske šole nemški verouk, tedaj se je vzdignil Vatikan in z njim vsi pruski škofje ter se odločno postavili v bran proti nakani berlinskih oblastnikov. Nikdar ni dovolila Cerkev, da bi postala vera sredstvo politične propagande te ali one vlade.

V dokaz naj služi konflikt, ki ga je imel s svojo vlado nemški škof Zuerger zaradi verskega pouka v šoli. Ko so posvetni oblastniki vanj silili in zahtevali, naj odneha

od svojih načel, jim je prostodušno odgovoril:

»Dolžnosti, katere je meni naložil Bog, hočem v vsakem slučaju izpolniti. Če jih je mogoče izpolniti brez konflikta, bo to meni vselej najljubše. Če bi pa moral izbirati med konfliktom z vlado in med izpolnjevanjem svojih dolžnosti, se ne bom nikdar pomišljal, za kaj se imam odločiti.«

In v okrožnici na svojo duhovščino je isti škof izjavil:

»Ne obrekovanje ne grožnje in ne trdi ukrepi nas ne bodo ustrahovali, z nezlomljivim pogumom bomo govorili, delovali, trpeli... Če nam bodo stavili zahteve, ki se ne dajo združiti z našimi dolžnostmi do Cerkve, tedaj naj zadoni tudi z naše strani odločen odgovor: Non possumus. Non possumus! Ne moremo, ne smemo!«

Tako je govorila Cerkev vselej, ko je branila veljavo svojega nauka in svobodo svojega poslanstva.

VSI BREZ IZJEME

»V umirajočem deželnem odboru v Gorici se sprejemajo odloki, s katerimi se pošiljajo v pokoj vsi deželni uradniki brez izjeme, in sicer z 8. februarjem 1923, torej z rokom, ki velja za nazaj,« je napisal tedanji slovenski tednik in še nadaljeval:

»To so sadovi uničene avtonomije in razdeljene dežele.«

Deželni likvidacijski komisar za Goriško je izjavil uradnikom, ki so se sklincevali na odloke bivšega deželnega komisarja dr. Pascolija, zaupnika fašistov, da so vsi odloki in ukrepi Pascolija ničevi in neveljavni, ker so brez zakonite podlage za izvrševanje rednih upravnih poslov deželnega odbora.

(Dalje)

SLOVENSKE PRAVICE V GORICI PRED STO LETI

(Nadaljevanje s 5. strani)

Deželni odbor bo, zvest svoji dolžnosti, županstvu tudi prihodnjič svoje ukaze in odloke v slovenskem jeziku pošiljal.«

Kje bi se pa danes zgodilo, da bi goriški deželni, t. j. pokrajinski odbor, naravnost ukazal slovensko dopisovanje s slovenskimi občinami! Popolnoma obratno, to že po sto letih bojov za veljavo slovenskega jezika v javnosti in v uradih in v istih krajih.

Prav tako so se pred sto leti že potegovali za šolstvo v materinskem jeziku. In to ne kaki prenapeti slovenski nacionalisti — marveč sam italijanski mestni odbor v Gorici. »Novice«, str. 44, leta 1865 poročajo iz Gorice takole: »Mestni svet je odobril prošnjo na namestništvo, naj se vse šolstvo v Gorici prenaredi v narodnem smislu: v italijanske in slovenske šole, kajti to sta deželna jezika. Nemščina naj se počuje šele od tretjega razreda dalje kot predmet. Mestni odbor je tako prošnjo trikrat ponovil. — Druga prošnja zadeva realko, ki naj bo italijanska in slovenska.«

Danes se skoraj čudno sliši, da je že leta 1865 čutil italijanski goriški mestni odbor potrebo in upravičenost tudi po osnovnih in srednjih šolah v slovenskem jeziku. Koliko prošenj, poniževanj in preganjanj so morali prenesti naši predniki, da so si priborili tiste pravice, ki so se že pred sto leti zdele upravičene poštenim sorojkom italijanske narodnosti.

Pa se vendar še najdejo taki možje na Goriškem, ki so še več kot sto let zastareli in ki sodijo, da je zahteva po enakopravnosti slovenščine v javnih uradih in zahteva po popolnem slovenskem šolstvu le izrodek prenapetih možganov.

Čez pol ure je pospremil obiskovavca nazaj do vrtnih vrat, nakar je postavil svetilko na eno od preprostih miz pod kostanjem in se ustavil, da pokadi svojo cigaro.

Francis je kukal navzdol skozi listje kostanja in je lahko opazil diktatorjeve gibe, kako je stresel pepel s cigare in kako je pihal iz ust široke oblake dima, ki se je v obliki sinjega oblaka dvigal nad njegovo glavo. Lahko je opazil tudi premikanje njegovih stisnjenih ustnic, ki je dokazovalo, da premleva v sebi mračne in morda tudi tesnobne misli.

Pokadil je že skoro vso cigaro, ko se je zaslišal iz hiše dekliski glas, ki je zaklical uro.

»Trenutek!« je odgovoril Vandeleur in vrgel proč čik, pobral svetilko in izginil pod verando.

Ko je zaprl vrata za seboj, je spet zavlada v hiši črna tema in Francis je zaman strmел v okna, niti najmanjše svetlobne špranje ni mogel odkriti skozi polkna. Po tem je sklepal, da morajo biti spalnice na drugi strani hiše.

Naslednje jutro se je zgodaj dvignil, potem ko je prebil neprijetno noč kar na tleh svoje sobe, in tedaj je zagledal nekaj, kar je popolnoma preusmerilo njegovo preiskavo.

Polkna so se drugo za drugim odprla, kakor da bi jih bilo nenadno odpahnilo kako skrito pero, in prikazale so se železne žaluzije, kakor tiste, ki jih je videti pred trgovinami. Tudi te so se dvignile, kot z drugimi pereši, in se zvale navzgor. Približno eno uro so ostale sobe tako odprte jutranjemu zraku. Pozneje se je prikazal pri oknu sam mr. Vandeleur, ki je spustil žaluzije in zaprl polkna.

Francis je še vedno strmел v to zapiranje, ko se je prikazalo pri hišnih vratih neko dekle in se naglo ozrlo na vrt. Potem se je vrnilo v hišo, a ne tako naglo, da bi Francis ne bil utegnil opaziti, kako je ljubka in zapeljiva. To dejstvo je, po pravici rečeno, še precej povečalo njegovo radovednost, a je za precej stopinj dvignilo tudi njegovo čustveno razpoloženje. Vse to čudno in sumljivo ravnanje njegovega očeta in njegov več kot dvo-

■ 30 ■

R. L. STEVENSON

MAHARADŽOV DIAMANT

Zgodba o hiši z zelenimi polkni

umni način življenja ga nista nič več tako skrbela, in od tistega hipa se je navdušeno odločil za to svojo novo družino. Naj je že tista ljubka deklica žena ali hčerka tega skrivnostnega človeka, si je rekel, je vendar gotovo pravi angel v človeški podobi. In ta novi žar ga je tako prevzel, da se je kar zgrozil ob misli, kako je mogel verjeti, da zasleduje napol zločinca, ko se je sprivil vohunit za mr. Vandeleurjem.

Stopil je v pritličje in izprašal vratarja, toda ta mu ni znal bogvekak povedati. Vendar pa se je iz njegovih podatkov le dalo ugotoviti, da je v vsej zadevi nekaj skrivnostnega in negotovega. Povedal je, da je oseba, ki stanuje v sosednji hiši, zelo premožen angleški gospod, a čudaški v okusu in navadah. Poseduje veliko zbirko, ki jo ima pri sebi v hiši in zaradi katere je dal pritrditi na okna železne žaluzije, opremljene s kompliciranimi zapahi, na vrtni zid pa je dal napeljati bodečo žico. Stanuje sam, a od časa do časa ga obišče kaka čudna oseba, s katerimi razpravlja, kot se zdi, o kupčijskih zadevah. Drugače pa v hiši ne stanuje nihče drugi razen gospodične in stare služkinje.

»Je gospodična njegova hčerka?« je vprašal Francis.

»Ja,« je odvrnil vratar. »Ona je mlada gospodinja. In treba jo je videti, kako zna delati, to dekle! Neglede na ves svoj denar hodi sama nakupovat za gospodinjstvo. Vsako jutro jo lahko vidite, kako gre iz hiše s koškom na roki.«

»Kaj pa zbirke?« je vprašal Francis.

(dalje)

ŽENA IN DOM

VOLITVE „MISS“

Te dni so izvolili novo »Miss Italijo«.

Ob takih novicah, ki vsak dan polnijo strani časopisov in revij, se marsikatera od bralk vpraša: le čemu te prireditve, to trošenje denarja, to masovno vzpodbujanje k pohlepu in iluzijam. Cepav bi lahko še naštevali negativne ali vsaj nesmiselne strani teh pobud, obstaja dejstvo, da volijo lepoticice filma, elegancije, nasmeha v Ameriki, Angliji, na evropski celini, na daljnem in srednjem Vzhodu. Torej moramo najti neko opravičilo in najdemo ga, če se dvignemo malo nad ozkosrčno strogostjo, ki je včasih skrita v nas. Kako bi bilo na svetu vse presneto pustilo, če bi bila naša dejavnost usmerjena le v iskanje golih koristi, da bi živeli po točno preračunanih in določenih kriterijih. Statistika dokazuje, da je v takih racionalno vodenih državah zelo pogost pojav zgolgočasnost. Naša narava torej še ne more sprejeti takega načina življenja. Se iščemo kak izhod, malo toplino, čeprav včasih res meji na frivolnost, da ne mislimo samo na vojne, na bodočnost, ki je vse prej kot jasna, na nesreče, ki na vseh koncih zadevajo človeštvo.

Ko gledamo slike v vrsto postavljenih deklet, se včasih le nasmehujemo in pogledamo, kakšne mere ima izvoljena lepoticica, na tistem jih primerjamo z lastnimi in če je še čas, vsaj za hip sklenemo, da bomo sle k maserki. Če že ne drugo, je že to pozitivna plat tega svetovnega pojava: saj vemo, da ni izbrana za lepoticico sveta res najlepša ženska na svetu, ker bi morale mimo sodnikov malo številnejše trume lepotic, vendar se vzbudi v nas čut za lepoto, naša fantazija, ki je vedno bolj utesnjena v tračnice tehnike, dobi malo kisika in to nam včasih dobro de.

Martina

Moda za vas

Francoski modni krojač Real svetuje za popolne tole obleko iz temnomodrega volnenega črpa. Baby vratnik je nekoliko odmaknjen, krilo ima plešoče zliane gube in efekt dvojnega krila.

OTROK IN AVTOMOBILSKE VOZNJE

Vsak dan lahko beremo v listih poročila o avtomobilskih nesrečah, katerih smrtno žrtve so tudi otroci, celo dojenčki. Take nesreče se dogajajo zlasti med počitnicami, ker jemljejo mnoge družine tudi otroke s seboj na dolge vožnje po domači deželi in tudi v tujino. Dogaja se, da so pri takih cestnih nesrečah uničene cele družine. Te dni smo lahko brali tudi med poročili o povodnjah na »Cesti sonca«, da sta se utopili neka ženska in njena štiriletna hčerka, ki sta ostali v avtomobilu, medtem ko je šel mož iskat pomoč.

Vedno večje število otrok, ki postajajo žrtve avtomobilskih nesreč, dokazuje, da tu nekaj ni v redu. In res ni. Krivda je v egoizmu in nevednosti staršev. Ker se sami radi vozijo na izlete z avtomobilom, menijo, da uživajo take izlete tudi otroci. In tako jih vozarijo s seboj. Po cele ure in po cele dneve morajo presedeti otroci stisnjeni v avtomobilu, pogosto zagodenjeni med druge osebe ali med prtljago, pri čemer so tudi neprestano izpostavljeni nevarnosti kake cestne nesreče. V resnici pa otroci takih dolgih avtomobilskih voženj sploh ne uživajo in te ne le telesno, ampak tudi psihološko slabo vplivajo nanje, ker je vtisov preveč in jih otrok ne prebavi, enako kot ne pri filmskih predstavah. Ti vtisi ga samo utrjujejo in ubijajo njegovo fantazijo in samoiniciativnost.

Te dni smo našli v ljubljanskem »Delu« lep članek o tem, pod naslovom »Kdo ima lepše počitnice?«, ki je vreden, da ga ponatisnemo in ga si ga preberejo vsi starši, ki imajo otroke in avto:

»Naše dvorišče je zmerom polno otrok. Zdej, med počitnicami, pa odmeva njihov živ-zav od ranega jutra do pozne noči. Oni dan so se zbrali pod našim oknom in nehote sem prisluhnila njihovim pogovorom.

„Kaj se bomo igrali?“ je vprašal eden med njimi.

„Lahko bi se šli lovit,“ je predlagal drugi.

„Za lovit je prevroče.“

„Pa se pojdimo skrivat.“

„Kje pa? Saj že vsa skrivališča poznamo.“

ŠPORTNI PREGLED

„NOGOMETNA“ KRIZA V JUGOSLAVIJI

Kot znano, je Jugoslovanska nogometna zveza v Beogradu pretekli teden kaznovala tri klube prve lige s tem, da jih je izključila iz lige in bi morali odslej nastopati v drugi ligi. To so klubi »Hajduk«, ki že desetletja nastopa v prvi ligi in spada med jugoslovanska nogometna moštva z najlepšo tradicijo, »Trešnjevka« iz Zagreba in »Zeljezničar« iz Sarajeva. Kaznovana je bila tudi cela vrsta funkcionarjev in igravcev vseh treh klubov, nekateri z dosmetno diskvalifikacijo.

Pričakovati pa je bilo, da se bodo tej strogi kazni uprli tako klubi kot vsa hrvaška športna javnost, ker bi Hrvaška izgubila tako kar dva svoja kluba v prvi ligi. In tako se je tudi zgodilo. V javnosti, zlasti pa v hrvaškem športnem tisku se je dvignil vihar živih protestov, oglasila pa se je tudi Nogometna zveza hrvaške republike in zahtevala, da je treba vso preiskavo z zaslišanji izvesti na novo, tenbolj, ker krivcev dozdej Jugoslovanska nogometna zveza sploh ni zaslišala, ampak je izrekla kazni samo na osnovi preiskave organov notranje uprave. Zahteva tudi, da je treba uvesti preiskavo o vseh primerih kupovanja točk po klubih tudi drugod in ne samo v omenjenih treh primerih. Baje obstojajo dokazi tudi za to. Če pa Nogometna zveza v Beogradu ne bo sprejela teh ukrepov, je zagrozila Hrvaška zveza, da bo udeležba njenih predstavnikov v upravnem odboru Jugoslov. nogometne zveze nepotrebna, a postavlja se tudi vprašanje sodelovanja hrvaških klubov v zveznih ligah.

Tako je dobila zadeva dramatičen zaplet. Vsa športna javnost doma čaka, kako se bo razrešila. Spor pa z zanimanjem spremljajo tudi v tujini, kajti to je eden največjih nogometnih škandalov,

Predlagali so še to in ono, toda za nobeno igro se niso mogli zediniti. Nekaj časa so zdlgočaseno molčali, potem je nekdo zavzdihnil: »Pravzaprav je v počitnicah doččas. Ne veš, kaj bi počel.“

„Tukaj je dolgčas,“ je rekel tenek dekliski glasek. „Zato bo pa v koloniji toliko lepše.“

„Tudi v koloniji je dolgčas,“ je rekel drugi. „Tam neprestano nekaj ukazujejo. Tega ne smeš, onega ne smeš, po kosilu moraš ležati, itd. itd. Na taborjenju je lepše. Zato bom šel s taborniki taborit.“

„Jaz pa bom šel s starši na morje,“ se je pobahal tretji. „Komaj že čakam, da bomo šli.“

„Jaz bom šla k stari mami na Dolenjsko.“

„Mi se bomo z avtom peljali na dolg izlet.“

Tako so se po vrsti bahali, kako in kje bodo preživeli počitnice. Eden bo šel s stricem v hribe, drugi se bo peljal z ladjo, tretji se bo kopal v jezeru. A to je vse še zelo daleč in bo hitro, prehitro minilo.

Malemu Jurčeku pa je mama postavila v kot dvorišča velik čeber in ga napolnila z vodo. V njem Jurček že ves popoldan zadovoljno čofota. Očka, ki sendi ob njem, mu iz papirja gradi ladje, ki jih potem skupaj vozita po daljnih morjih. Biljke, ki plavajo v vodi, so ribe in očkova roka, ki zagrabí Jurčkovo koleno, je nevarni morski pes.

Proti večeru, ko se malo ohladi, sedejo vsi trije — očka z Jurčkom in mamica — na kolo in se odpeljejo v gozd po borovnice. Jurček se jih kar tam do sita nazoblje, očka in mama pa jih nabereta v lonček, da jih bo imel Jurček še naslednji dan za južino. Jutri pa se bodo morda odpeljali k potoku zunaj mesta — tam jim bo še le lepo!

Poslušam otroke, ki se zdlgočaseni bahajo pod našim oknom o počitnicah na morju, o izletu z avtomobilom, o potovanju z ladjo. In gledam Jurčka, ki zadovoljno čofota v svojem čeburu, z obrazom črnim od borovnic in nadihan dehtečega gozdnega zraka.

In se sprašujem; kdo ima lepše počitnice? Ti isti z avtom in ladjo in planinami? Ali Jurček v svojem čeburu?

Seveda Jurček v svojem čeburu — moramo pristaviti. O tem ni dvoma, kakor tudi ni dvoma o tem, da pomeni jemati otroke na dolge avtomobilske vožnje enega izmed negativnih pojavov moderne civilizacije, katere moramo skušati odpraviti, če nočemo, da naša lastna civilizacija telesno in duševno ne okrne ali celo zlomi naših otrok.

Nekaj za smeh

Diplomatski banket

Te dni sta se srečala dva diplomata.

»No, kako je bilo snoči na banketu?«

»Strašno.«

»Kako to? Saj je bil banket vendar v najboljšem hotelu!«

»To že. JEDI so bile odlične — toda sedel sem zraven neke dame, ki škili in je zato ves čas jedla z mojega kroznika.«

Svobodni Popov

Sovjetski državljani Popov je dobil letos končno dovoljenje, da sme z neko skupino na turistično krožno potovanje v tujino.

Ves srečen je odpotoval in kmalu so dobili njegovi prijatelji razglednico z besedami:

»Pozdrave iz svobodne Varšave.«

Na naslednji razglednici je stalo:

»Pozdrave iz svobodne Budimpešte.«

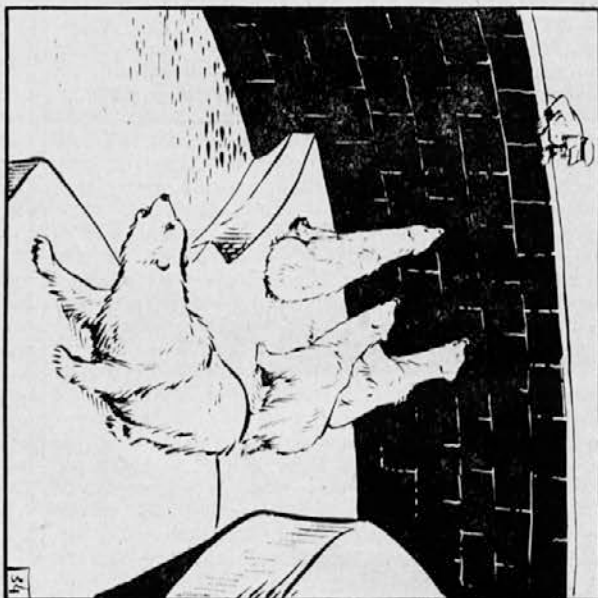
Tretja razglednica je prišla čez nekaj časa iz Pariza in na njej je pisalo:

»Pozdrave od svobodnega Popova.«

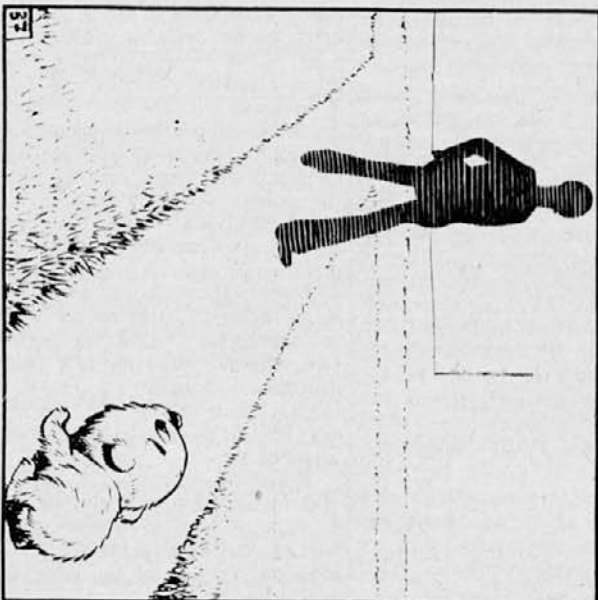
ZA
NAŠE
NAJMLAJŠE

Snežek

piše in riše
Miki Muster

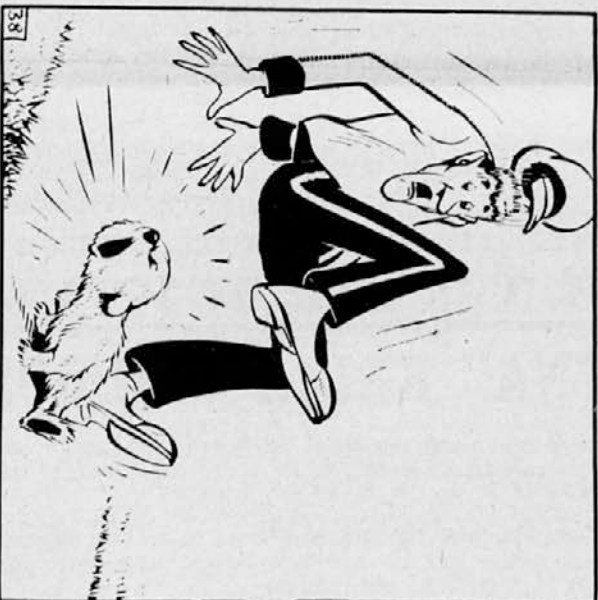
34 Nekega meglenega jutra je Jaka ravno pripravljajl hrano svojim ljubljencem, ko je zaslišal žalostno stokanje iz smeri, kjer so živeli severni medvedje. Pustil je vedra in pobitel k visokemu zidu. Trije samci so kot po navadi sedeli na robu bazena in dvigali smrčke proti njemu, stara medvedka pa je tekala sem in tja ter obupano tožila in cvilila.

37. Kolovratili je med kletkami in rešetkami, stekel čez lesen mostiček, tam pa so bile spet kletke in rešetke. Brz konca in kraja. Nenadoma je zaslišal težke korake. Iz goste megle se je izstisnila visoka postava in se mu bližala. Cloveki! Medvedek se je potuhnil in si niti dihali ni upal.

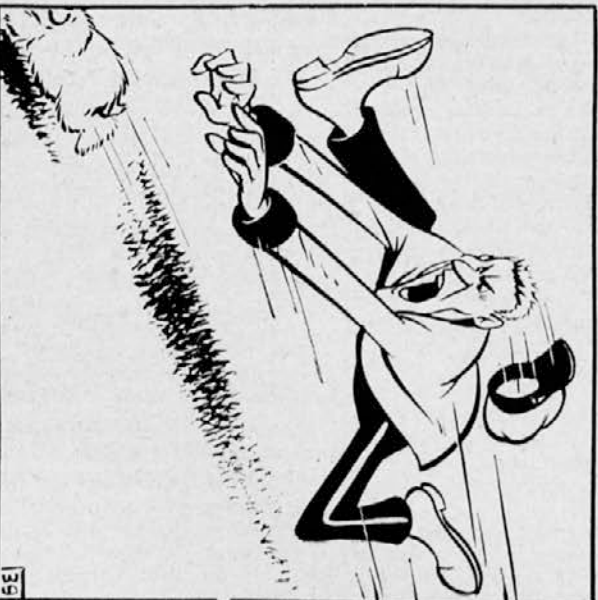
35. Jaka je takoj vedel, da je nekaj narobe. »Zakaj je stara tako razburjena? Kam je izginil mladit? Uroniti vendar ni mogel, saj je znal plavati in stara bi ga rešila. Požrli ga tudi niso.« Jaka je napačil možgane. To, da bi Snežek lahko ušel, mu ni padlo niti na kraj pameti.

38. Paznik, ki je prihajal, ni opazil medvedka. Kdo bi videl beko kepico v tej megli? Smola pa je hotela, da je možak stopil našemu junčku prav na repček. Snežek je od bolečine tako zacvilil, da je možakarju zastala kri v žilah in se je od strahu sesedel. Medvedek pa jo je odkrutil, kar so ga noge nesle.

36. In vendar. Snežek je bil zunaj. Kako je prišel čez ograjo, tega nam verjemo še sam ne bi znal razložiti. Vedel je le to, da je poplohoma sam v neznanem, tujem svetu in da tu ni stare Belke, h kateri bi se lahko zatekel. Bilo ga je strah. Nekaj časa je čepel v gostem grmu, nato pa se je oju-nacil in odhlačal v megleno jutro.

39. Ko si je paznik opomogel od presenečenja, je skočil na noge in zdrljal za kosmatimkom, spotoma pa se je dl na ves glas: »Medved je ušel, medved je ušel! Pridite ga loviti! Proti ribniku beži! Na pomoč!« Snežek je slišal za seboj težke stopinje, ki so se vedno bolj približevale.